

Kretsguide – Operation: Rädda bina

Visste du att en hårt klippt gräsmatta kan vara lika artfattig som asfalt? Samtidigt som en tredjedel av våra vildbin hotas och världens pollinatörer och insekter minskar i en alarmerande takt?

Uppslag till aktiviteter kopplade till Operation Rädda Bina och Naturkollen 2019

För att uppmärksamma de vilda binas utsatthet lanserar Naturskyddsföreningen den 25 mars webbplatsen www.raddabina.nu. Kampanjen kallar vi "Operation Rädda bina".

Vi samarbetar med forskare på Ekologihuset i Lund som vill veta mer om hur man bäst kan gynna pollinatörer. På webbplatsen kan man rapportera in tre konkreta åtgärder.

1. Gör om minst en kvadratmeter av din gräsmatta till en äng
2. Plantera bivänliga blommor i din rabatt eller på din balkong

3. Sätt upp ett vildbihotell eller skapa en sandbädd åt vilda bin.

Kampanjen bygger vidare på förra årets succé, bivänlig.nu. Operation: Rädda bina syftar till att öka medvetenheten om hotet mot våra vilda bin och andra hotade insekter genom att först uppmana till konkreta åtgärder och sedan mäta hur dessa gynnar den biologiska mångfalden. Naturkollen, Naturskyddsföreningens satsning på medborgarforskning, ingår som en naturlig del i kampanjen.

I kampanjen vill vi bidra till att bota blombristen i landskapet genom att återskapa blommande marker. I flera kommuner pågår redan intressant arbete med att införa strategier för pollinering, exempelvis i Södertälje. Men arbetet kan snabbas upp och här kan vi i Naturskyddsföreningen spela en viktig roll.

Goda möjligheter för kretsar att delta

För att förändra situationen satsar Naturskyddsföreningen på att starta en gräsrotsrörelse för att skapa mer blomrika marker i Sverige för att gynna våra hotade pollinatörer. Föreställ er att våra hårt klippta gräsytor fick växa friare och att prunkande ängar blev ett naturligt inslag i stadsbilden!

Vill du vara med? Tillsammans kan vi som är aktiva i Naturskyddsföreningen förändra landets kommuner så att biologisk mångfald prioriteras högre. Målet är att återskapa viktig natur för kommande generationer.

Gemensamt kan vi uppmuntra och utmana kommuner att förbättra sina strategier för grön infrastruktur. Ett konkret sätt att inleda arbetet kan vara att föreslå kommunen att anlägga en blomstrande stadsäng. En vacker äng väcker starka känslor och bidrar till att föra upp frågan om biologisk mångfald på agendan.

Ett annat sätt är att samarbeta med markägare och företag för att skapa blomsteråkrar på exempelvis industrimark eller övertyga kommunen att gå över till långgrässkötsel på grönytor och parkmark. Utöver de uppenbara vinsterna för miljön är detta billigare än skötsel av gräsytor och bidrar samtidigt till minskad klimatpåverkan.

Naturskyddsföreningen har en lång stolt historia inom naturvård, och underhåller redan idag ett hundratal ängar i hela landet. I Mat – och jordbruksnätverket finns en växande vägkantsgrupp och ute i samhället bygger såväl privatpersoner som skolor och företag vildbihotell. Vi vill bredda engagemanget och få fler att delta i arbetet.

Naturskyddsföreningen har också ett unikt nätverk av kontakter som spänner över hela landet. Om vi gemensamt genomför liknande aktiviteter i olika kommuner höjer vi förändringstakten i en viktig framtidsfråga.

Och vi börjar inte från noll! På många håll bedriver kretsar konkreta aktiviteter för att förbättra situationen för våra pollinatörer, se exempel nedan.

Naturskyddsföreningens krav

Det behövs en omfattande aktionsplan för pollinering och biologisk mångfald där många aktörer behöver göra viktiga räddningsinsatser:

- Regeringen måste agera kraftfullt för att möta hotet mot bin och andra pollinatörer. Politiken måste gynna blommande marker genom att skapa incitament och stöd för ekologiskt jordbruk och naturbete och genom att förbjuda samt implementera förbud mot kemiska bekämpningsmedel som skadar bin och andra pollinatörer, t ex neonicotinoider och glyfosat.
- Det behövs en sammanhängande grön infrastruktur. Vägkanter och kraftledningsgator har en stor potential att bli blommande marker. Det svenska vägnätet innehåller över 20.000 mil vägar. Trafikverket och Svenska kraftnät som förvaltar dessa ytor bör ges uppdrag av regeringen att gynna pollinatörer i skötseln av dessa.
- Kommuner bör anta aktionsplaner där de sköter sina grönytor med metoder som gynnar bin och andra pollinatörer – gräsytor, planteringar och vägkanter. Kommuner bör också ta bort kemiska bekämpningsmedel, gynna ekologisk mat och naturbete i den offentliga upphandlingen.
- Företag har stor påverkan, direkt och indirekt, på landskapet och pollinatörer genom sin verksamhet. Vi vill se fler företag som tar ansvar för den biologiska mångfalden i sin verksamhet.

Förslag till kretsar som vill engagera sig

Ett stort fokus kan läggas på att skapa ängar i städerna och att sätta press på kommunerna att införa strategier för pollinering och grön infrastruktur.

I Storbritannien finns flera intressanta exempel på hur visuellt attraktiva stadsängar skapat engagemang och debatt om pollinering och biologisk

mångfald.¹² I Sverige sker nu allt fler insatser. Exempel på viktiga aktörer inkluderar Lawn-projektet på SLU³, Pollinera Sverige⁴, Naturvårdsverket⁵ och Pratensis⁶.

Genom att gå före och visa vägen kan Naturskyddsföreningen spela en viktig roll. Lokalt kan kretsar bilda allianser och anlägga ängar tillsammans med parkförvaltare, landskapsarkitekter, politiker och organisationer.

Yngre målgrupper kan engageras att bygga vildbihotell och bidra till att öka kunskapen om våra vilda bin. Slätteraktiviter kan vara ett sätt att nå nya målgrupper.

På en del håll samverkar kretsar med andra organisationer, exempelvis med Scouterna. Scouterna finns över hela landet (se [lista här](#)) och har ofta egna stugor och kursgårdar. Här finns stora möjligheter att samarbeta runt ängar och vilda bin. Det globala målet 15.5⁷ erbjuder en tydlig gemensam agenda för samverkan.

Naturskyddsföreningen har vidare ett omfattande skolmaterial som kan användas för undervisnings syfte, inklusive faktablad för hur man bygger vildbihotell.⁸

Tips och manualer

Fyra faktablad finns på www.raeddabina.nu:

- Gör om gräsmattan till äng
- Plantera bivänliga blommor
- Hjälp bina med ett vildbihotell
- Gör en sandbädd för vilda bin

---

¹ <http://www.bristol.ac.uk/biology/research/ecological/community/pollinators/>

² <https://youtube.com/watch?v=Sl1qv5Q6Z8>

³ <https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/centrum-for-biologisk-mangfald-cbm/forskning/forskningsprojekt/forskningsprojekt-vid-cbm/lawn/>

⁴ <https://www.pollinerasverige.se/>

⁵ <https://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/regeringsuppdrag/2018/slutredovisning-ru-pollinering-20181030.pdf>

⁶ <http://www.pratensis.se>

⁷ <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-15-ekosystem-och-biologisk-mangfald/>

⁸ <https://www.naturskyddsforeningen.se/skola/bin>

Exempel på lokalt arbete med ängar och pollinatörer

Biparadiset i Örkelljunga

Målet med Projekt Vildbin i Örkelljunga är att genom samverkan mellan kommunala verksamheter och föreningsliv göra om den gamla grustäkten vid Ekholm till ett biparadis och pedagogiskt naturvårdsområde. Stort fokus läggs på inventering av arter. En viktig del i projektet är också samarbetet med kommunens dagliga Verksamhet LSS (Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade) som ger möjligheter att skapa värdefull sysselsättning kring temat naturvård

<http://www.orkelljunganatur.se/Main/vildbin.htm>

Västernorrland: Från betesdrift till naturbeten

I Västernorrlands län har en äng- och betesgrupp bildats där Naturskyddsföreningen, floraväktare, djurhållare, och LRF sitter med. Länsstyrelsen håller i samarbetet. Syftet med gruppen är att sprida kunskap i flera led om hur man kan sköta ängar o betesmarker, hitta samarbeten, testa nya idéer och prioritera arbetet där det gör mest nytta.

Oskarshamn

I Oskarshamn kommer 100m² av stadsparken under våren 2019 att förvandlas till blomsteräng för att gynna pollinatörer genom ett samarbete mellan kommunen och Naturskyddsföreningens skolprojekt. Två skolklasser är kopplade till projektet och arbetar med skolmaterialet "Tack för maten, bina". Eleverna kommer även bygga bihotell på Science center i Oskarshamn. Projektet bidrar också till att skapa en bildbank som kan användas i arbetet med vilda bin och pollinatörer framöver. Parallellt med detta förser kommunen skolor med pallkragar för odling av grönsaker och blommor. Event där kretsen är involverad planeras, eventuellt i samband med den biologiska mångfaldens dag.

Göteborg:

I Göteborg sköter kretsen sedan länge ängen i Skändla. Men engagemanget för ängar är långt mycket större och involverar allt från populära kurser i slätter med lie till anläggning av nya ängar i Slottsparken och Botaniska Trädgården. Ängsgruppen mobiliserar nu fler deltagare genom en satsning på ängsfaddrar för att skapa fler ängar central i Göteborg i samarbete med det kommunala Bostadsbolaget. Ängar planeras bland annat i stadsdelarna Västra Frölunda, Guldheden och Brunnsbo. Varje äng har en ideell huvudansvarig som i sin tur samlar ett 10-tal personer som är med och sköter ängarna vid exempelvis slätter och ängsvandringar under sommaren.

Kretsen samarbetar även med scouterna i Kortedala som planerar anläggning av äng och vildbihotell med sina deltagare.

<https://goteborg.naturskyddsforeningen.se/intressegrupper/angsgruppen/>

Grästorp

I Grästorp driver kretsen genom medborgarförslag på för att kommunen ska omvandla gräsmattor till ängar. Medborgarförslag har lett vidare till dialog och samarbete med andra intresserade grästorpsbor, som nu gemensamt driver frågan för att öka chanserna till bifall i kommunfullmäktige. Projektet handlar nu dels om anläggning av ängar vid genomfarterna i Grästorp, för att visa på jordbrukets betydelse för kommunen. Där planeras aktiviteter som slåttergillen-, dels om att anläggning av äng tas med i till exempel projektering vid industrifastigheter, så att man istället för en arbetskrävande gräsmatta mot vägar och annat, anlägger en äng.

<https://grastorp.naturskyddsforeningen.se/>

Karlskoga

I Karlskoga driver kretsen sedan 2010 en fjärils- och humleträdgård.

<https://karlskoga.naturskyddsforeningen.se/sagholmen/fjarils-och-humletradgarden/>

Förslag på möjliga kretsaktiviteter

Naturbilder från insatser kopplade till bin, pollinatörer och ängar kan enkelt delas för allmänt bruk på Naturskyddsföreningens bildbank:

<https://bilder.naturskyddsforeningen.se>

Anlägg blomstrande stadsängar!	Mobilisera genom att skapa tillsammans. Kontakta parkförvaltningar och gatu- och fastighetskontor för diskussioner om hur gräsytor, rondeller och vägkanter kan ställas om till ängar på platser där många personer rör sig. Gör detta arbete till fond för diskussioner om hur staden kan se ut om grönytorna ställs om. Att klippa gräset är dåligt för klimatet och den biologiska mångfalden och är dessutom dyrare än att underhålla ängar.
Aktiviteter i samband med den biologiska mångfaldens dag den 22 maj, Världsmiljödagen den 5 juni,	-Möjlighet att bygga bihotell och anlägga ängar, samarbeten med organisationer och företag runt det globala målet 15. - Möjlighet att ordna utflykter och föreläsningar.

Nationaldagen	
Ängens dag – första lördagen i augusti	Ängsrelaterade aktiviteter kan hållas på ängens dag i augusti eller början av hösten. Här finns utrymme för samarbeten med scouter, hembygdsgårdar, m.fl. Också ett bra tillfälle att bygga vildbihotell med yngre deltagare.
Utbildningar i slätter med lie, anläggning av äng	Kurser tillsammans med Lie-Mats har bland annat arrangerats av kretsen i Göteborg http://www.liemats.se/hem
Samarbeten med skolor, förskolor och företag	I bland annat Oskarshamn och i Stockholm finns exempel på hur kommunen samverkar kommunen med skolor och förskolor genom att sätta ut pallkragar. Naturskyddsföreningen Skola har uppdaterat material om bin och biologisk mångfald. https://www.naturskyddsforeningen.se/skola/bin
Seminarier riktade till parkförvaltare, entreprenörer, politiker, landskapsarkitekter m.fl	Fokus på att genomföra av grön infrastruktur, klimat och miljönytta med att låta gräset växa, väkantsskötsel och stadsängar. Vad ska man tänka på vid anläggning, hur får vi allmänheten på vår sida, varför är det viktigt att använda svenskt ängsfrö...
Samarbeten med bostadsbolag och andra markinnehavare	Se exempel med Ängsvårdar i Göteborg.
Vägranterna och den biologiska mångfalden	Exempel på seminarier i Halmstad och Lund https://halmstad.naturskyddsforeningen.se/2018/12/21/vagkanterna-och-den-biologiska-mangfalden/ https://www.facebook.com/events/2245346189118516/
Medborgarförslag med koppling till biologisk mångfald och agenda 2030	Se exemplet Grästorps
Giftfri odling. Byt till Eko!	https://www.naturskyddsforeningen.se/vad-vi-gor/jordbruk/eko
Bygg allianser!	Skapa och underhåll lokala allianser för pollinering till skydd för såväl tama som vilda bin, och andra pollinatörer. Exempel på möjliga deltagare kan vara science centers, kommunekologer, biodlare, trädgårdsföreningar.

Tips och manualer

Pratensis: Hur anläggs ängen
<http://www.pratensis.se/artiklar>

Pratensis: Exempel och inspiration
<http://www.pratensis.se/exempel>

Bli miljövänlig mästare i trädgården
<https://www.naturskyddsforeningen.se/nyheter/bli-miljovanlig-mastare-i-tradgarden>

Bin i stan: Skötselåtgärder
<http://binistan.nu/skotselatgarder>

Exempel på externa aktörer som arbetar med pollineringsfrämjande insatser

Naturvårdverkets förslag till insatser som kan motverka nedgången av vilda pollinatörer i Sverige
<https://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/regeringsuppdrag/2018/slutredovisning-ru-pollinering-20181030.pdf>

Pollinera Sverige
<https://www.pollinerasverige.se/>

Svensk Dagfjärilsövervakning
<http://www.dagfjarilar.lu.se/>

Hyresgästföreningen - Biodling för integration och miljöengagemang
<https://www.hyresgastforeningen.se/aktuellt/nyheter/00/09/biodling-gamlegarden/>

SLU: Lawn Project
<https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/centrum-for-biologisk-mangfald-cbm/forskning/forskningsprojekt/forskningsprojekt-vid-cbm/lawn/>

Bli miljövänlig trädgårdsmästare i trädgården!
<https://www.naturskyddsforeningen.se/nyheter/bli-miljovanlig-mastare-i-tradgarden>

Urban Pollinators Project
<http://www.bristol.ac.uk/biology/research/ecological/community/pollinators/>

Bin i Stan

<http://binistan.nu/>

"Grävmaskin hjälper vilda bin"

<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=406&artikel=7079863>

Kontaktpersoner – Naturkollen/Operation Rädda Bina

Eva Lindberg

eva.lindberg@natureskyddsforeningen.se

Isak Isaksson

isak.isaksson@natureskyddsforeningen.se

Jon Pelling

jon.pelling@natureskyddsforeningen.se